

HUMAN RIGHTS DIALOGUE

TEMA: FORDOMMER, RASISME
OG DISKRIMINERING

LÆRERVEILEDNING

Kjære lærer,

Så flott at du ønsker å gjøre Human Rights Dialogue med temaet fordommer, rasisme og diskriminering med dine elever! Med dialog som metode og med menneskerettighetene som fundament, legger undervisningsopplegget opp til en samtaleform med fokus på likeverd og respekt. I denne veilederen finner du refleksjoner og viktige betraktninger ved antirasistisk undervisning, tips til dialogmetoder samt støttenotateter til gjennomføring av undervisningsopplegget.

Vi anbefaler alle som bruker Human Rights Dialogue til å gjøre seg godt kjent med opplegget. Du som lærer kjenner klassen din best og har en særegen tillit hos elevene – derfor er det du som kan vurdere hva klassen trenger fra deg, enten det gjelder ordvalg i klasserommet, hvilke dialogkort du velger å fokusere på og oppfølging etter dialogen. Flere råd til gjennomføring finner du i denne veilederen.

Masse lykke til!

Med vennlig hilsen,

Amnesty International Norge

INNHOOLD

HUMAN RIGHTS DIALOGUE I DITT KLASSEROM	4
Hva er Human Rights Dialogue?	4
Hvorfor lære elevene om menneskerettighetene?	4
Viktige betraktninger ved gjennomføring av antirasistisk undervisning	4
Hvordan snakke om komplekse sammenhenger	7
OM UNDERVISINGSOPPLEGGET	10
Målgruppe	10
Tidsramme	10
Formålet med aktiviteten	10
Hvordan forberede aktiviteten	10
Om dialogkortene	11
Rolle som moderator	11
FAG OG KOMPETANSEMÅL	12
Ungdomsskole	12
Videregående skole	12
ULIKE DIALOGMETODER	13
Dialog i smågrupper.....	13
Sokratisk sirkel	14
Tankekart dialog	15
GJENNOMFØRING AV HUMAN RIGHTS DIALOGUE	16
ARBEID MED TEMATIKKEN	51
REFERANSER	52

HUMAN RIGHTS DIALOGUE I DITT KLASSEROM

HVA ER HUMAN RIGHTS DIALOGUE?

I Human Rights Dialogue lærer elevene om menneskerettighetene, og med en dialogbasert tilnærming reflekterer de rundt hvordan *fordommer, rasisme og diskriminering* kan komme til uttrykk i hverdagslige situasjoner. Ved å arbeide med caser, personlige historier og faktakunnskap, gis elevene mulighet til å dele synspunkter, lytte, sette seg inn i andres ståsted og ikke minst reflektere rundt egne holdninger. Dialogaktiviteten skal bidra til å skape større bevissthet om tematikken og synliggjøre hvordan elevene selv kan bidra til å ivareta menneskeverdet ved å motarbeide rasisme og diskriminering.

HVORFOR LÆRE ELEVENE OM MENNESKERETTIGHETENE?

I den nye læreplanen, Kunnskapsløftet 2020 (LK20) står menneskerettighetene sterkt. Menneskeverd, likeverd, likestilling, kritisk tenkning og etisk bevissthet er blant prinsippene som fremheves i læreplanens overordnede del. Det slås fast at: «Elevene skal selv bidra til å ivareta menneskeverdet og reflektere over hvordan de kan forhindre at det krenkes» (Kunnskapsdepartementet, 2017). For at elevene skal forstå våre demokratiske verdier og være i stand til å forebygge og stå opp mot menneskerettighetsbrudd, så trenger de kunnskap, utvikle gode holdninger og gis verktøy for å handle. Elever trenger tid til å snakke og reflektere rundt situasjoner som både er tydelig utfordrende, og på samme tid gis mulighet til å utforske situasjoner og gråsoner som er mer kontekstuelle og uklare. I Human Rights Dialogue vises det til eksempler og situasjoner som er relaterbare for elevene og deres liv, slik at de har forutsetninger for å kunne gjenkjenne og motarbeide fordommer, rasisme og diskriminering i egen hverdag.

VIKTIGE BETRAKTNINGER VED GJENNOMFØRING AV ANTIRASISTISK UNDERVISNING

De siste årene har flere spørreundersøkelser og rapporter kartlagt forekomsten av rasisme og diskriminering blant barn og unge i Norge. Ifølge UNICEFs U-rapport fra 2022 svarte hele 37 % av de som var med i undersøkelsen at de hadde opplevd rasisme på bakgrunn av egen hudfarge. 25 % fortalte om opplevd rasisme i forbindelse med deres religiøse tilknytning. Undersøkelsen viste at flestparten av de som hadde blitt utsatt for diskriminering eller rasisme svarte de ikke hadde fått hjelp. Barn og unge tilbringer store deler av livet sitt på skolen, og 57 % av de som sier de har blitt utsatt for rasisme har opplevd det på skolen.

Ifølge rapporten opplever mange voksne det som utfordrende å snakke med barn og unge om sensitive temaer som rasisme. De frykter spørsmål som kan skape ubehag. Andre viker unna fordi de kjenner på manglende kunnskap rundt tematikken – eller har egne erfaringer som holder dem igjen (UNICEF, 2022).

Når kontroversielle og emosjonelle tema berører aspekter ved elevenes eller lærerens menneskeverd, identitet og liv, vil undervisningen også få en mer sensitiv karakter.

(Goldschmidt-Gjerløk et al., 2022, s. 14)

Selv om undervisning i, og samtale om, sensitive og emosjonelle temaer er en viktig del av skolens mandat og lærerens profesjonelle yrkesutøvelse (Goldschmidt-Gjerløk et al., 2022) så er det ikke alltid like enkelt å gjennomføre i praksis. Tidspress, lite kunnskap samt manglende læringsressurser for å adressere tematikken i klasserommet og undervisningen, er noen av årsakene til at mange lærere synes arbeid med rasisme er vanskelig, ifølge Redd Barna-rapporten «Rasisme er overalt» (Kleva et al., 2024). Mange kjenner også på berøringsangst rundt hvilke ord og begreper som er riktig å bruke, og en frykt for at elever skal kjenne seg ukomfortable eller krenket av språkbruken til læreren. For mange lærere med majoritetsbakgrunn betyr antirasistisk undervisning å undervise i noe en selv ikke har direkte erfart.

Når undervisningen om rasisme tematiserer elevenes nære virkelighet, er det alltid en fare for at det tegnes et skille mellom et «oss» som skal lære om rasisme og «de» som utsettes for det. (Sibeko & Eriksen, 2022, s.44)

Undervisning om rasisme kan da bidra til at klasserommet forsterkes som et «hvitt rom», og hvor det er hvite elevers behov for antirasistisk kompetanse som ivaretas. Frykten for å skape en følelse av et «de» og «oss»-skille, kan for mange lærere igjen føre til berøringsangst. Rasisme handler om noe mer enn menneskers hudfarge. Det handler også om forskjellsbehandling eller diskriminering i lys av kultur, etnisitet og religion. Det er dermed viktig at den antirasistiske undervisningen også viser et bevisst utvalg av mangfoldige eksempler og grupper som opplever en slik behandling. For selv om rasisme

ofte assosieres med mennesker med innvandrerbakgrunn, så er også samer og nasjonale minoriteter som jøder og romfolk også grupper som har opplevd, og som dessverre fremdeles opplever, rasisme og diskriminering i Norge. Situasjoner sett fra deres perspektiv er derfor også viktig å inkludere.

Elever har alle ulik bakgrunn, forutsetninger og behov, men alle har krav på at skolen møter dem på en god og anerkjennende måte. Når vi opplever anerkjennelse og tillit, så lærer vi å verdsette både oss selv og andre, står det skrevet i overordnet del (Kunnskapsdepartementet, 2017). Følgende kan likevel presiseres.

Å møte alle elever med anerkjennelse er ikke det samme som å møte ideene vedkommende bærer på som akseptable. Å ta aktivt stilling mot rasisme handler ikke om å ta side, men å tydeliggjøre klasserommet som antirasistisk

rom. (Sibeko & Eriksen, 2022, s 43)

Mange elever mener selv at konteksten har stor betydning for hvordan språkbruk skal tolkes, og for mange blir fordomsfulle ord normalisert som en del av språkbruken i klassen, ifølge Redd Barna-rapporten (Kleva et al., 2024). Fordomsfull ordbruk kan ofte bli begrunnet eller forkledd som spøk, eller som en del av klassens «sjargong». Her er det viktig at læreren ikke overser eller bagatelliserer småkommentarer – eller ikke tar elevenes opplevelse av rasisme på alvor.

Rapporten viste også at lærere som tar tak i språkbruken i klassen og uttrykker nulltoleranse for elevers fordomsfulle språkbruk, var noe elevene opplevde som viktig. Det ble også beskrevet som ett av flere konkrete grep læreren kunne gjøre som var medvirkende til å «dempe» rasisme i klassen. Oppfordringen til lærerne og andre voksne er å tørre å ta tak i fordomsfull språkbruk med en gang det skjer. Trygge voksne skaper trygge elever.

Å SNAKKE OM KOMPLEKE SAMMENHENGER

Det er flere og sammensatte årsaker til at arbeid med rasisme kan anses som krevende. Berøringsangsten knyttet til rasismebegrepet i norsk kontekst har også vært med å bidra til et mangelfullt eller dårlig utviklet begrepsapparat (Sibeko & Eriksen, 2022). Hvis vi ikke har gode begreper som hjelper oss å forstå hvordan rasisme kommer til uttrykk i samfunnet vårt, så kan dette føre til både tilbakeholdenhet, uklarhet og potensiell uenighet. For at arbeidet og samtalene rundt tematikken skal være mest mulig fruktbar for elevene, kan det være lurt å bli enig om hva man legger i ulike begreper og definisjoner. Nedenfor definerer vi tre begreper som er viktige for gjennomføringen av Human Rights Dialogue med tema fordommer, rasisme og diskriminering.

Fordommer handler om forutinntatte holdninger som er «rettet mot andre basert på deres antatte gruppetilhørighet» (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2023, s. 8) og som tar utgangspunkt i antagelser om andre mennesker basert på forestillinger eller ideer uten at det nødvendigvis begrunnes i fakta. Her påvirkes vi i stor grad av hva vi blir fortalt av andre, og hva som kommuniseres til oss for eksempel via sosiale medier, nyheter, film og bøker (Kleva et al., 2024).

Fordommer henger tett sammen med stereotypier. Stereotypier tar utgangspunkt i en generalisert forestilling eller kategorisering av hvordan man tror mennesker eller grupper av folk er (Kleva et al., 2024). Selv om fordommer er generaliserende, og kan være både positive og negative, så trenger de ikke alltid være basert på en usannhet. Ofte stemmer det at jenter har pen håndskrift eller gutter er gode til å spille fotball – men på samme tid finnes også gutter som har fin håndskrift, og jenter som er flinke i fotball.

Alle mennesker har fordommer. Utfordringen handler i større grad om hvor bevisste vi er på at vi har dem og om våre fordommer bidrar til å «fremme» noen grupper, og «hemme» andre. Elevene trenger å forstå hva som kan skje når fordommer får utvikle seg i en negativ retning, og kan gå over i rasisme og diskriminering.

«**Rasisme** er i smal betydning oppfatninger, holdninger eller handlinger som deler mennesker inn i påståtte «raser» hvor noen hevdes å være mer verdifulle en andre. I dag brukes rasisme også i vid betydning om flere former for etnisk diskriminering som ikke nødvendigvis bygger på forestillingen om «menneskeraser», men som også skjer på basis av andre kjennetegn som nasjonalitet, utseende, kultur eller religion» (Skorgen et al., 2023).

Når det kommer til rasismebegrepet så finnes det mange definisjoner. Rasisme handler som sagt ikke utelukkende om forskjellsbehandling på grunnlag av hudfarge, men kan også omhandle gruppetilhørighet eller opprinnelse, som for eksempel det å være samisk (Kleva et al., 2024). Rasisme kan ta ulike former og kan komme til uttrykk som alt fra ytringer til trakassering, utestenging og vold. Det som er felles for alle disse formene for rasisme, er at enkeltmennesker blir redusert til representanter for en gruppe, og rasisme *alltid* er en krenkelse av menneskeverdet.

Å være fri fra diskriminering er et sentralt prinsipp i menneskerettighetene, og det understrekes at alle mennesker har de samme rettighetene uavhengig av hvor du er født, hvilken tro du har, alder med mer. Noen ganger kan årsaken til diskriminering være fordommer og uvitenhet og andre ganger kan diskriminering ha sammenheng med ønske om å beholde privilegier og makt. Mange kvinner blir i enkelte land diskriminert gjennom

Diskriminering kan relateres til forskjellsbehandling basert på ulike grunnlag. Dette er forskjeller som handler om etnisk opprinnelse, kjønn, religion, og seksuell orientering, og som brukes til å begrense eller frata en bestemt gruppe mennesker deres rettigheter. Slik urettferdig forskjellsbehandling er det som kalles diskriminering (Amnesty, u.å.).

lover som for eksempel innskrenker friheten deres. Enkelte grupper kan på bakgrunn av etnisitet eller sosioøkonomisk status bli mistenkeliggjort og beskyldt for å stå bak kriminelle handlinger av myndighetene. Mange land gjennomfører fremdeles den dag i dag diskriminerende innvandringspolitikk. Flere land er dermed selv medvirkende til at rasisme i samfunnet vokser (Amnesty, u.å.).

Det er en tydelig sammenheng mellom fordommer, rasisme og diskriminering. Vi kan si at rasisme bygger opp og holder ved like negative holdninger og feilaktige oppfatninger om mennesker basert på for eksempel hudfarge, kultur, religion eller etnisitet. Disse fordommene gjør at folk blir behandlet urettferdig og forskjellsbehandlet, og det er dette som er diskriminering.

Mye av det som skjer i klasserommet er preget av komplekse situasjoner og hendelser i Norge og ellers i verden. Dette kan også trolig forsterke berøringsangsten til lærere. Det er ikke meningen at du som lærer skal ha alle svarene på elevens mange og sammensatte spørsmål, og Human Rights Dialogue er heller ingen oppskrift på dette. Det vi ønsker å

oppnå med undervisningsopplegget er at du som lærer føler du har fått noen tryggere rammer for å gjennomføre dialogaktiviteten sammen med dine elever. Vi ønsker også å bidra til å skape gode læringsfellesskap der viktig og sensitiv tematikk blir tatt opp, og der elever får mulighet til å reflektere sammen med utgangspunkt i likeverd og respekt.

OM UNDERVISNINGSSOPPLEGGET

MÅLGRUPPE

Ungdom- og videregående skole

TIDSRAMME

90 minutter eller mer.

FORMÅLET MED AKTIVITETEN

- Øke innsikt i menneskerettighetene og temaene fordommer, rasisme og diskriminering
- Introdusere dialog som samtaleform og holdning
- Gjennom dialog og refleksjon, skape økt bevissthet om egne fordommer
- Gjennom økt bevissthet, forebygge negative holdninger, rasisme og diskriminering

HVORDAN FORBEREDE AKTIVITETEN

Alt du som lærer trenger for å gjennomføre aktiviteten kan lastes gratis ned fra Amnestys nettsider. Læringsmaterialet inneholder:

- Lærerveiledning
- PowerPoint-presentasjon
- Dialogkort

- 1) Se gjennom PowerPoint-presentasjonen med støttenotater eller du kan finne samme informasjon under «Gjennomføring av undervisningsopplegget» i denne veilederen.
- 2) Velg om aktiviteten skal gjennomføres med fysiske dialogkort og/eller om dialogkortene skal vises i PowerPoint. Dialogkortene er casene, personlige historier og faktakunnskap som elevene skal reflektere rundt og samtale om. Om du ønsker at elevene skal benytte seg av fysiske dialogkort, så må disse skrives ut.
- 3) Velg dialogmetoden du ønsker elevene skal benytte seg av i hovedaktiviteten. Skal de jobbe sammen i mindre grupper eller ønsker du en annen gruppeinndeling? Tips til gruppeinndeling kan du lese mer om på s. 13-15 i denne veilederen.

OM DIALOGKORTENE

I Human Rights Dialogue kan du velge mellom 18 dialogkort. Kortene skal hjelpe elevene å samtale rundt fordommer, rasisme og diskriminering, og vise temaet fra ulike perspektiver og innfallsvinkler. Ved å reflektere i fellesskap er målet at elevene får en dypere forståelse

TIPS

Print ut dialogkortene og laminer dem! Så kan du låne dem bort til en kollega – eller to!

for komplekse spørsmål og situasjoner. Du velger selv hvilke av dialogkortene du ønsker å benytte deg av, med unntak av dialogkort 13 og 31. Disse starter og avslutter dialogaktiviteten.

Alle dialogkortene har en støttende tekst til deg som lærer. Ved å lese den vil du se hvilken hensikt hvert dialogkort har, og gjøre det enklere for deg å velge kort som vil passe din klasse. Til alle dialogkortene har vi også formulert forslag til oppfølgingsspørsmål. Disse spørsmålene kan du velge å bruke om dialogen stopper opp, eller du ser behov for et skifte i dialogen. Du kan stille disse spørsmålene til den enkelte gruppe eller i plenum. Tilpass til din klasse og tidsramme. Dialogkort med støttende tekst og forslag til oppfølgingsspørsmål finner du lenger ned i denne veilederen eller i notatfeltet på PowerPoint-presentasjonen. Her vil også ulike dialogmetoder bli presentert.

ROLLE SOM MODERATOR

Du som lærer er moderator og vil ta elevene gjennom den innledende presentasjonen, gjennomføre og fasilitere dialogøvelsen og avslutte med en oppsummering. Det er elevene som skal gjennomføre dialogaktiviteten, men det er din oppgave som moderator å passe på at dialogen går i en konstruktiv retning. Elevene bør oppfordres til å delta aktivt i samtalen og stille hverandre oppfølgingsspørsmål.

Rasisme og diskriminering er sensitiv tematikk, og det er ikke nødvendigvis alle elever som er like komfortable med temaet. Noen av elevene kan selv ha opplevd rasisme eller diskriminering. Det er derfor særlig viktig at elever som identifiserer seg med temaene ikke gjøres til representanter for sin kultur eller hudfarge under dialogen. Trygge rammer for elevene og dialogen er helt essensielt, og hvordan dette kan best gjøres vil avhenge av vurderingene du gjør for din klasse. For noen kan det være riktig å avklare i forkant hvilke begreper det er ønskelig at elevene skal bruke rundt for eksempel etnisitet og hudfarge. Det kan være ulike oppfatninger i klassen om begrepet «melaninrik». Da kan man høre om for eksempel «personen med mørk hud» er mer passende for målgruppen. For å ivareta elever som har erfaringer med tematikken, så kan det være hensiktsmessig å samtale med disse på forhånd om hva dialogaktiviteten innebærer og høre om det er noe de ønsker at du hensyntar. Vi anbefaler generelt at du informerer elevene i forkant av all undervisning i sensitive temaer. Gjerne informer skolens helsesykepleier også. Uavhengig av hvilken dialogmetode du bruker, så er det viktig at du sjekker innom gruppene underveis i dialogen og stiller oppfølgingsspørsmål ved behov.

FAG OG KOMPETANSEMÅL

Amnesty's menneskerettighetsundervisning svarer til opplæringens generelle formål ved å gi innsikt og erfaring med verdier som likestilling, solidaritet og respekt for menneskeverdet. Undervisningen skal bidra til å utvikle demokratiske medborgere. I tillegg til å møte skolens overordnede mål, og de tverrfaglige temaene **demokrati og medborgerskap**, og **folkehelse og livsmestring** svarer Human Rights Dialogue også på kompetansemål i flere forskjellige fag. Her er eksempler på et utvalg relevante kompetansemål:

UNGDOMSSKOLE

KRLE:

Utforske andres perspektiv og håndtere uenighet og meningsbrytning.

Samfunnsfag:

Utforske og beskrive hvordan menneske- og urfolksrettigheter og andre internasjonale avtaler og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, menneskers liv, likestilling og likeverd.

VIDEREGÅENDE SKOLE

Samfunnskunnskap:

Vurdere årsaker til og tiltak som kan forebygge rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer, og drøfte grensene for ytringsfriheten.

Religion og etikk:

Diskutere problemstillinger knyttet til gruppebaserte fordommer, rasisme og diskriminering.

Sosiologi og sosialantropologi:

Drøfte betydningen av kulturforståelse og interkulturell kompetanse i et demokratisk og mangfoldig samfunn.

ULIKE DIALOGMETODER

Kjernen i Human Rights Dialogue er dialogaktiviteten der elevene samtaler rundt caser, personlige historier og faktakunnskap. Hvilken dialogmetode og gruppeinndeling du ønsker er opp til deg og hva du tenker er mest hensiktsmessig for din klasse. Under har vi listet opp noen forslag til hvordan du kan gjennomføre dialogøvelsen.

DIALOG I MINDRE GRUPPER

Antall elever per gruppe: 3-6

I mindre grupper er det enklere for hver enkelt å delta aktivt i samtalen, og det gir elevene en god mulighet for å lære av hverandre. Det kan også bidra til å skape et tryggere og mer intimt miljø der elevene føler seg komfortable med å dele personlige tanker og følelser – og kan oppmuntre til mer åpne og ærlige samtaler.

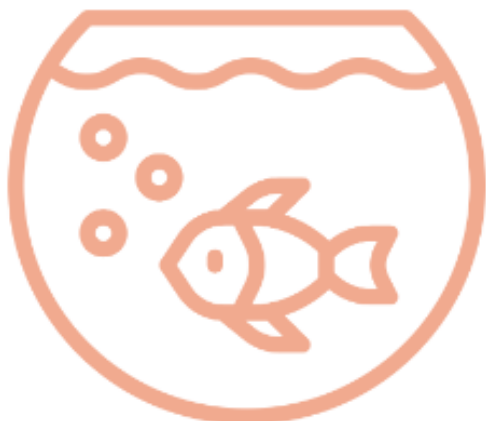

Det kan også være enklere for deg som moderator å organisere og støtte små grupper. Både når det gjelder å observere dynamikken i gruppene, stille oppfølgings spørsmål samt sikre at alle elevene er inkludert og føler seg hørt.

1. Plasser elevene i grupper. Om du ønsker å sikre at gruppesammensetningen er gunstig, så lager du disse i forkant. Et annet alternativ kan være å be elever som sitter ved siden av hverandre sette seg sammen rundt en eller flere nærstående pulter.
2. Elevene får enten utdelt dialogkortene du har printet ut eller dialogkortene kan vises for alle i PowerPoint-presentasjonen.
3. Du som lærer og moderator går rundt og lytter til elevenes samtaler og stiller oppfølgings spørsmål ved behov. Prøv å ikke styre retningen i samtalen for mye, men se til at alle får muligheten til å bidra i dialogen.
4. Introduser et nytt dialogkort hvert 5-10 minutt.

SOKRATISK SIRKEL

Antall elever: 10-30

Sokratisk sirkel, også kalt fisk-i-bolle, legger til rette for dialog i større grupper hvor kan det være større sjanse for å ha et bredere spektrum av perspektiver og innsikter. Dette mangfoldet kan berike dialogen og gi elevene en mer nyansert forståelse av temaet som diskuteres. Større grupper kan ofte skape en mer dynamisk samtale og kan gjøre dialogen mer engasjerende og livlig.

I en større gruppe vil det være særlig viktig at du som moderator gir tydelige rammer og styrer samtalen ved behov. Din rolle blir å sikre at alle får muligheten til å bidra og at diskusjonen holder fokus.

Det må være plass til å forme 2 sirkler.

1. Sett opp stoler for å forme en yttersirkel og en mindre innersirkel. For eksempel, sett 10 stoler i yttersirkelen og 10 stoler i innersirkelen. Elevene i innersirkelen er 'fisken' mens yttersirkelen er 'bollen' som beskytter fisken.
2. Elevene i innersirkelen er de eneste som får snakke. Yttersirkelen lytter. For å sikre aktiv lytting, kan elevene i yttersirkelen skrive korte stikkord om hva som sies.
3. Lærerintroduserer nye dialogkort hver 5-15 minutt.

Det er to varianter av denne dialogformen:

Variant 1

Elevene i innersirkelen snakker med hverandre i ca. 5-15 minutter for å så gi ordet til elevene i yttersirkelen. Elevene bytter sirkel og de nye elevene i innersirkelen får så dele sine tanker. Her er det viktig at du som moderator har klart aktuelle oppfølgingsspørsmål og hjelper elevene å holde dialogen i gang.

Variant 2

For å gjøre dialogen mer dynamisk, kan du la 2 ekstra stoler i innersirkelen stå tomme. Hvis noen i yttersirkelen har noe de ønsker å legge til i dialogen kan de sette seg på det tomme setet for å prate. Samtidig må en annen elev fra innersirkelen gå til yttersirkelen for at man alltid skal ha ett eller to tomme seter. Obs, pass på at alle elevene som ønsker, får muligheten til å snakke i innersirkelen.

TANKEKART DIALOG

Antall elever per gruppe: 3-6

Sensitive temaer er ofte komplekse og bør sees på fra ulike perspektiver. Tankekart kan hjelpe med å forenkle og dekonstruere disse kompleksitetene, og gi elevene en visuell representasjon av meninger og perspektiver. Å lage et felles tankekart kan en være en annen måte å engasjere og oppmuntre elevene til å bidra med sine tanker og ideer. Det er også en gruppeaktivitet som fremmer samarbeid.

Som moderator leder du prosessen med å lage tankekartet ved å forklare arbeidsgangen og gi veiledning eller hjelp ved behov. Det kan både innebære å stille oppfølgingsspørsmål og eventuelt hjelpe elevene tilbake til hovedsporet om det trengs.

1. Lærer danner grupper basert på antall elever og størrelse.
2. Del ut et stort hvitt papir (f. eks flippover) og ulike fargepenner til gruppene.
3. Lærer kan på forhånd lage et eksempel på et tankekart med dialogkortets ordlyd og noen stikkord. Dette for å veilede gruppene om hvordan et tankekart kan se ut.
4. En elev i hver gruppe vil få ansvar for å holde tiden og notere innspillene/perspektivene til alle i gruppa.
5. Lærer kan gi ut nye kort hvert 5.-15. minutt eller gi ut hele bunken hvis lærer passer på å følge opp at gruppene diskuterer hvert av kortene.

GJENNOMFØRING AV HUMAN RIGHTS DIALOGUE

I PowerPoint-presentasjonen finner du de samme bildene, forslag til oppfølgingsspørsmål og støttenotater som under.

Det er viktig at de følgende delene: Introduksjon til Human Rights Dialogue, arbeid med menneskerettighetene og temaene fordommer, rasisme og diskriminering er gjennomført før dere starter på dialogaktiviteten. Hvilken dialogkort du ønsker å ta i bruk, avgjør du. Tilpass til din klasse, trinn og tidsramme.

- 1. Introduksjon til Human Rights Dialogue**
- 2. Bli kjent med menneskerettighetene**
- 3. Hva er fordommer, rasisme og diskriminering?**
- 4. Gjennomføring av dialogaktiviteten**
- 5. Oppsummering og veien videre**

Bilde 1 - Introduksjon til Human Rights Dialogue

Hei! Som det står beskrevet i lærerveilederen, så anbefaler vi at det brukes minst 2 skoletimer på dette opplegget. Dette er for å gi elevene tid til å sette seg inn i tematikken og for at det skal være tilstrekkelig med tid til dialogaktiviteten.

Du vil trolig ikke rekke gjennom alle dialogkortene, så vi anbefaler deg å velge ut de du ønsker å fokusere på. Kortene belyser ulike perspektiver og situasjoner der negative fordommer, rasisme og diskriminering kommer til uttrykk i praksis. Prioriter de du opplever som mest hensiktsmessige for din klasse.

Amnesty International Norge

- Du kan starte med å si at de skal være med på et undervisningsopplegg laget av Amnesty International Norge.
- Spør gjerne elevene om de vet noe om Amnesty eller hvilken assosiasjon de får når de hører dette navnet.
- Her kan du supplere med at Amnesty er verdens største menneskerettighetsorganisasjon. Amnesty avdekker og informerer verden om alvorlige menneskerettighetsbrudd. Videre gir de opplæring i menneskerettigheter, slik at vi alle kan bidra til å beskytte menneskerettighetene. Organisasjonen startet i 1961 og spredte seg etter hvert til hele verden. I dag har Amnesty International mer enn 10 millioner medlemmer og støttespillere over hele verden.
- Man kan være 13 eller 100 år. Alle kan bidra. Sammen står Amnesty og alle de som bidrar, opp for at menneskerettighetene skal gjelde for alle. Uansett. Alltid.

HVA VI SKAL GJØRE SAMMEN

- 1) Introduksjon til Human Rights Dialogue
- 2) Bli kjent med menneskerettighetene
- 3) Hva er fordommer, rasisme og diskriminering?
- 4) Gjennomføring av dialogaktiviteten
- 5) Oppsummering og veien videre

Aktiviteten gjennomføres i fem deler og elevene kommer til å arbeide individuelt og i par/grupper. Når det gjelder inndeling av grupper så er det en fordel om du velger gruppeinndelingen du ønsker i selve dialogaktiviteten. Tips til gruppeoppsett finner du på side 13 i veilederen. Elevene skal i dette opplegget gjennom:

- 1. Introduksjon til Human Rights Dialogue:** Her vil elevene lære mer om menneskerettighetene, og de skal sammen samtale rundt og reflektere over hvordan fordommer, rasisme og diskriminering kan komme til uttrykk i ulike hverdagslige situasjoner. De skal arbeide med caser, personlige historier og faktakunnskap og elevene får mulighet til å dele synspunkter, lytte, sette seg inn i andres ståsted og ikke minst reflektere rundt egne holdninger. Dialogaktiviteten skal bidra til å skape større bevissthet og kunnskap rundt tematikken og synliggjøre hvordan elevene selv kan bidra til å forebygge rasisme og diskriminering (bilde 3).
- 2. Bli kjent med menneskerettighetene:** Her vil elevene arbeide med FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene, og de ser en kort video om menneskerettighetene (bilde 4-6).
- 3. Hva er fordommer, rasisme og diskriminering?:** Her vil elevene diskutere sine oppfatninger av begrepene. De introduseres deretter til definisjonene, samt diskuterer likheter og forskjeller mellom dem (bilde 7-8).
- 4. Gjennomføre dialogaktiviteten:** Klassen lager sin huskeliste for hva som er en god dialog og en huskeliste og forslag til oppfølgingsspørsmål presenteres (bilde 9-11). Deretter gjennomfører elevene dialogaktiviteten der de arbeider med ulike caser, fortellinger og faktakunnskap (bilde 12-31).
- 5. Oppsummering og veien videre:** Elevene diskuterer hvordan de selv kan forbygge og forhindre fordommer, rasisme og diskriminering. Sett av tid til spørsmål og tanker elevene måtte ha (bilde 32-34).

Bilde 3 - Introduksjon til Human Rights Dialogue

Elevene skal lære mer om menneskerettighetene, og de skal sammen samtale rundt og reflektere over hvordan fordommer, diskriminering og rasisme kan komme til uttrykk i ulike hverdagslige situasjoner og ved hjelp av caser, historier og faktakunnskap.

- Dialog er et nøkkelord i opplegget, og elevene skal få mulighet til å dele synspunkter, lytte, sette seg inn i andres ståsted og reflektere rundt egne holdninger. Sammen får elevene økt kunnskap samt at de bevisstgjøres på aktive valg de selv kan gjøre for å bekjempe negative fordommer, rasisme og diskriminering.
- Human Rights Dialogue er ment å lede til flere spørsmål enn svar, og dermed bidra til refleksjon og selvinnsett hos alle elevene. Aktiviteten krever tålmodighet, lytting og forståelse. I samfunnet ellers brukes ofte debattform mens i dette opplegget skal vi fokusere på bruk av dialog. Her er et fint tidspunkt å forberede elevene på at det legges opp til at alle skal kunne bidra med sine tanker.
- Her kan dere gjerne vise til eventuelle kompetansemål tilknyttet faget du underviser i når du bruker Human Rights Dialogue. (Se lærerveilederen s. 12).

Bilde 4 - Bli kjent med menneskerettighetene

Arbeidsform: individuelt, par og plenum.

Start med å spørre elevene om menneskerettighetene – kan de komme på en menneskerettighet de har brukt i dag eller den siste tiden? La dem tenke litt for seg selv og snakke med sidemannen før du spør dem i plenum. Du kan fortelle elevene at menneskerettighetene er noe vi alle har, og det er viktig at vi prater om menneskerettighetene for å bidra til at vi verner om dem.

Tips til andre oppfølgingsspørsmål:

- Vet dere hvor vi finner menneskerettighetene og når de ble vedtatt?
- Hvorfor er menneskerettigheter viktige?
- Kjenner dere til noen menneskerettigheter?
- Har du eksempler på land som bryter disse rettighetene?

Mer informasjon om FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene kan du finne her:
<https://fn.no/tema/menneskerettigheter/menneskerettigheter#Menneskerettigheteneshistorie-7>

Bilde 5 - Bli kjent med menneskerettighetene

Vis videoen: <https://youtu.be/eEbbgPmqoTk?si=676C-nhJJ0QKkcal>

Utgangspunktet for menneskerettighetene er Verdenserklæringen om menneskerettighetene som ble vedtatt 10. desember 1948. Filmen skal være med å gi dem litt av det historiske bakteppet for menneskerettighetene før elevene selv skal jobbe med erklæringen og artiklene. Hør gjerne med elevene etter å ha sett filmen om de visste noe av dette fra før.

Mer informasjon finner du her:

<https://fn.no/tema/menneskerettigheter/menneskerettigheter#Menneskerettigheteneshistorie-7>

Bilde 6 - Bli kjent med menneskerettighetene

Arbeidsform: individuelt, par/grupper

- 1) Etter at elevene har sett videoen skal de fordype seg i menneskerettighetserklæringen. Print ut den forenklede menneskerettighetserklæringen på bildet til elevene slik at de kan se på arket i tillegg til at den er på skjerm og/eller vis menneskerettighetserklæringen i fulltekst her: <https://amnesty.no/menneskerettighetene-forenklet-versjon>
 - Spør elevene om de kan finne menneskerettighetsartikler som handler om å beskytte mennesker fra rasisme og diskriminering.
 - Hvilke artikler tenker elevene at er mest relevante for temaet (fordommer, rasisme og diskriminering)?
 - Mange artikler handler indirekte om temaet. Du kan trekke frem art. **1, 2 og 7**.

2) Elevene kan svare individuelt eller oppsummere på vegne av gruppen.

Du kan nevne at barn og unge under 18 år har et særskilt menneskerettighetsvern. Det gir barna de samme grunnleggende rettigheter, uansett hvem de er og hvor de bor. Du finner mer her: <https://fn.no/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Bilde 7 - Hva er fordommer, rasisme og diskriminering?

Arbeidsform: individuelt, par/grupper og plenum.

Spør elvene:

- Hvilke tanker gjør dere dere når dere hører begrepene fordommer, rasisme og diskriminering?
- Har disse begrepene noen sammenheng – i så fall hvordan? Og på hvilken måte er de forskjellige?

Bilde 8 - Hva er fordommer, rasisme og diskriminering?

DEFINISJONER

FORDOMMER «er holdninger rettet mot andre basert på deres antatte gruppetilhørighet». <small>@NIM 2023</small>	RASISME «Rasisme er i vid betydning holdninger og handlinger som reduserer enkeltpersoner til representanter for en gruppe basert på hudfarge, etnisitet, nasjonalitet, religion og kultur, og hvor noen grupper rangeres med høyere verdi enn andre.» <small>@Skorpen et al., 2023 @ Klava et al., 2024</small>	DISKRIMINERING «er definert som behandling av noen på en ugunstig måte sammenliknet med andre på bakgrunn av blant annet kjønn, seksuell orientering, etnisitet, religion, funksjonsevne eller alder». <small>@UNICEF 2022</small>
--	---	--

Arbeidsform: plenum

1) Du som lærer forteller utfyllende om de tre begrepene, og om forskjeller og sammenhenger mellom dem. Inkluder elevenes tanker og ideer når du presenterer dem for definisjonene. Se s. 7-8 i lærerveilederen for utfyllende forklaring på begrepene. Vi kan si at rasisme bygger opp og holder ved like negative holdninger og feilaktige oppfatninger om mennesker basert på for eksempel deres hudfarge, kultur, religion eller etnisitet. Disse fordommene gjør at folk blir behandlet urettferdig og forskjellig, og det er dette som er diskriminering.

2) **Spør elevene:** Hvordan strider rasisme og diskriminering imot menneskerettighetene? Her kan du igjen referere til artikkel 1, 2 og 7.

Eksempler på mulige oppfølgings spørsmål:

Fordommer:

- Hva tenker dere om fordommer – er det alltid negativt?
- Hvor tror du dine fordommer kommer fra?
- Hva kan være konsekvensene av å ha fordommer mot en sosial gruppe?

Rasisme:

- Tror du alle har samme oppfatning av hva begrepet "rasisme" betyr i Norge?
- Spiller det noen rolle hvem som definerer hva rasisme er? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilke konsekvenser har rasisme for enkeltpersoner? For samfunnet?

Diskriminering:

- Hvorfor tror du noen folk diskriminerer?
- Hvorfor tror du det kan være vanskelig å si fra om diskriminering?
- Hva kan gjøres for å motvirke ulike former for diskriminering?

Bilde 9 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Arbeidsform: par/grupper og plenum

- Hva er en dialog?
- Hva er målet med dialogen?
- Hva er viktig for oss å huske på i en dialog?

Dette er spørsmål du da kan stille klassen – og som de kan diskutere med sidemannen eller i grupper før dere tar det i plenum.

- La elevene få komme med forslag og la klassen høre hverandres innspill. Her kan du som lærer for eksempel lage en felles oversikt enten på tavle/smartboard eller lignende, som kan bli til klassens «felles dialogkart». Denne kan gjerne være synlig gjennom hele økten med Human Rights Dialogue, slik at elevene kan minne seg selv på hvordan opptre i dialogen.
- Tips: dette kan du kanskje senere gjøre om til klassens «dialogregler», og som for eksempel kan henge i klasserommet til vanlig.
- Elevene skal øve på å se ting fra ulike perspektiver og på de neste sidene kommer huskereglene for dialogen og oppfølgingsspørsmål de kan stille hverandre i dialogaktiviteten.

Bilde 10 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

HUSKELISTE I DIALOGEN

- Vi er alle likeverdige i dialogen – vis respekt for hverandre og hverandres meninger
- Lytt til de andres synspunkter
- Bidra i samtalen med egne synspunkter
- Vær nysgjerrig! Still gjerne oppfølgingsspørsmål til de andre underveis i dialogen
- Dette er ikke en debatt. Du skal ikke overbevise andre om dine meninger, men dele egne tanker samtidig som du lytter til og prøver å forstå andres synspunkt

Arbeidsform: par/grupper og plenum

- Her er et godt tidspunkt for å se etter likheter fra det elevene snakket om på forrige slide. Trolig er det mye av det samme som har blitt sagt, så du trenger ikke bruke lang tid.
- Det fint at du understreker viktigheten av lytting og respektfull samtale i gruppene.
- Temaene er sensitive, og alle skal ha mulighet til å snakke fritt.
- Påpek at målet ikke handler om å mene det samme - eller at elevene skal bli enige om ett enkelt svar.
- Det viktigste å få frem viktigheten av lytting og respekt i samtalen.
- Elevene kan også øve seg på å stille oppfølgingsspørsmål til hverandre (neste slide).

Noen kan synes det er ukomfortabelt å snakke om temaene fordi de ikke representerer en minoritet eller kanskje er eneste minoritet i klassen. Betraktninger rundt gjennomføring av antirasistisk undervisning kan du lese mer om på s. 4-8 og s. 11 i veilederen.

Bilde 11 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

FORSLAG TIL OPPFØLGINGSSPØRSMÅL DERE KAN STILLE HVERANDRE

- Interessant! Fortell gjerne mer om hvorfor du tenker det.
- Kan du se for deg at andre kan mene noe annet?
- Hva kan være årsaken til at andre eventuelt kan mene noe annet?

Vær åpen og nysgjerrig - spør om det du opplever som uklart. Husk at dette ikke er en debatt.

Arbeidsform: plenum

Gå gjennom forslagene til oppfølgingsspørsmål – eller du som lærer kan formulere dine egne. Du kan gjerne si det er opp til elevene selv å skape og definere dialogen i gruppen, men at disse spørsmålene kan være til hjelp for å følge opp hverandres perspektiver og tanker – og spesielt om de opplever å stå litt «fast».

Bilde 12 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Arbeidsform: plenum

Nå begynner selve dialogaktiviteten og ved behov oppsummer du kort hva de skal gjøre.

- Elevene skal altså samtale rundt ulike caser, faktakunnskap og personlige historier. Dialogkortene vil bli presentert med jevne mellomrom av deg som lærer (og moderator), og skal være med å belyse situasjoner, meninger og fakta fra flere vinkler.
- Oppmuntre elevene til å stille spørsmål, være nysgjerrige og delaktige i samtalen.
- Om elevene ikke allerede har satt seg i grupper gjør det nå. Om du har printet ut dialogkortene, så plasserer du disse i de ulike gruppene.
- Det er mulig å gjennomføre opplegget i plenum uten at elevene sitter i grupper, men vi anbefaler mindre grupper for dialogen og aktivitetens del. Se forslag til dialogform i lærerveiledningen.
- Oppfølgingsspørsmål du kan stille elevene finner du under det enkelte dialogkortet eller videre i denne veilederen.
- Når alt er forstått så er det bare å sette i gang. Lykke til 😊

Bilde 13 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

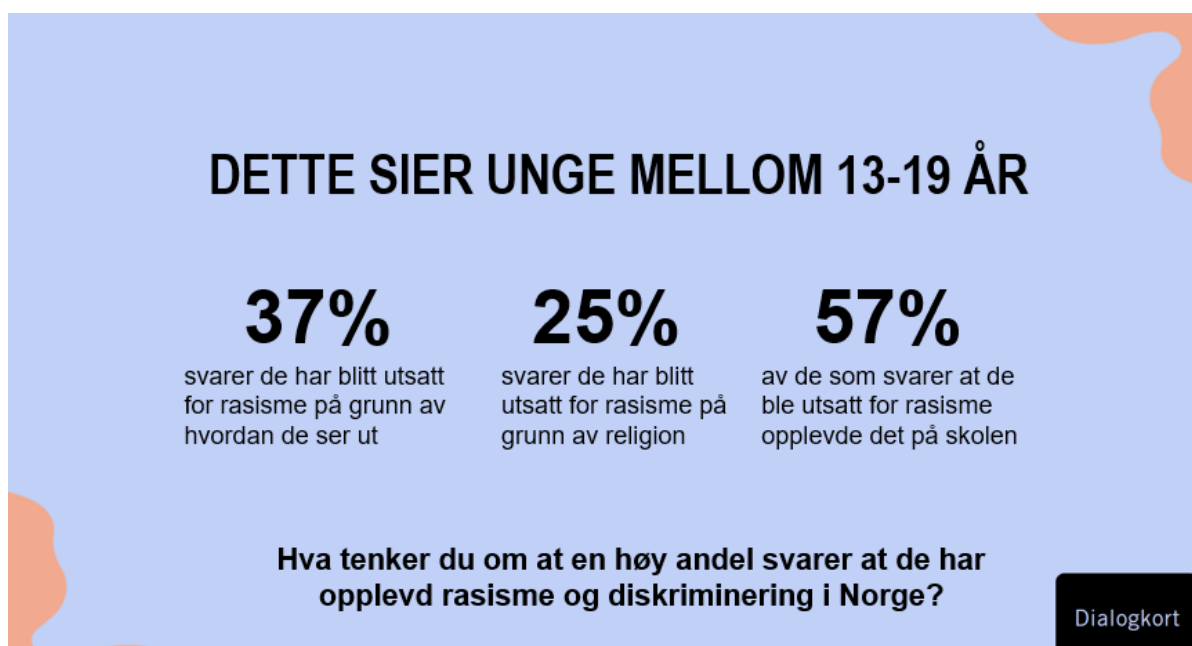
Hensikten med kortet:

Tidligere ble det snakket om menneskerettighetene som vi alle har, og hvordan rasisme er et klart brudd på disse rettighetene. Menneskerettighetene er universelle og skal gjelde oss alle. Uansett. Alltid. I situasjoner der det er rasisme - så er det et brudd på menneskerettighetene. Du legger frem påstanden «Er en verden uten rasisme mulig?» og ber elevene reflektere rundt påstanden. Påstander som er kontroversielle skaper refleksjon. Her vil det være ulike syn og meninger på om dette er mulig – eller ikke. I løpet av dialogøvelsen kan elevene endre eller forsterke sin oppfatning. Dette kortet kommer i begynnelsen og slutten av dialogøvelsen (**og det er kun dette dialogkortet som blir presentert to ganger**). Når påstanden kommer igjen mot slutten av dialogøvelsen, åpnes det opp for at elevene har vært i en prosess og kan ha endret sin oppfatning om påstanden. Elevene kan også oppfordres til å ha denne påstanden i bakhodet underveis i dialogøvelsen.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Er denne påstanden sann/usann?
- Hvorfor mener du det er mulig/umulig?
- Hvorfor kan andre mene det er umulig/mulig?

Bilde 14 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Hensikten med kortet:

Elevene introduseres her til en spørreundersøkelse som forteller hvordan barn og unge i Norge svarer på spørsmålet om de har blitt utsatt for rasisme og diskriminering. Svarene fra undersøkelsen viser at mange barn og unge opplever rasisme og diskriminering i Norge, særlig på skolen. Hensikten med dette dialogkortet er at elevene begynner å se rasisme og diskriminering som et aktuelt fenomen i Norge, og noe som preger mange barn og unges liv.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

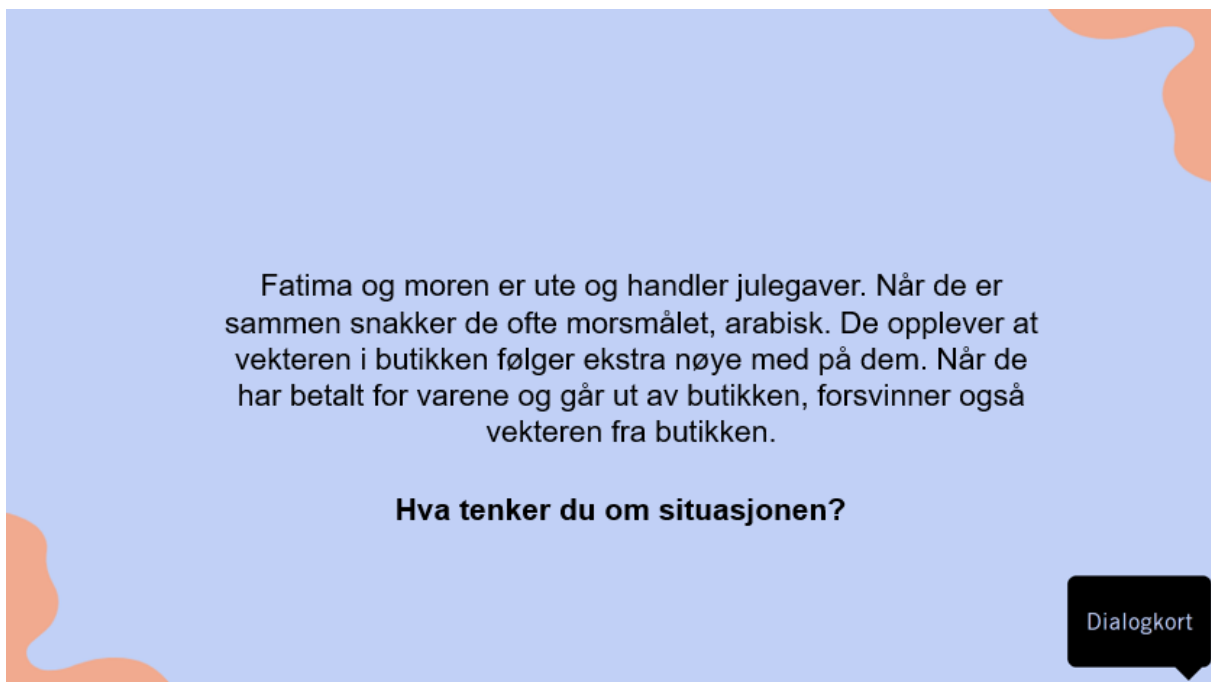
- Blir du overrasket over at 57 % svarer at de opplevde dette på skolen?

Tallene er hentet fra en spørreundersøkelse gjort i forbindelse med UNICEFs U-rapport (2022). U-Report Rasisme henter meninger og innspill fra ungdom i aldersgruppen 13-19 år. Ungdommen har selv tatt kontakt, for å si sin mening. Meningene og innspillene som løftes i denne rapporten kan ikke generaliseres, men viser tendenser og et mangfoldig og rikt engasjement blant ungdom landet rundt.

Mer utfyllende statistikk og informasjon kan finnes på:

<https://www.unicef.no/sites/default/files/inlineimages/daCZWFxQ9vRhloYsE4Z7E1oglr9cybeHeLpo1sQXNXo2SnFJlq.pdf>

Bilde 15 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Fatima og moren er ute og handler julegaver. Når de er sammen snakker de ofte morsmålet, arabisk. De opplever at vekteren i butikken følger ekstra nøye med på dem. Når de har betalt for varene og går ut av butikken, forsvinner også vekteren fra butikken.

Hva tenker du om situasjonen?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her er hensikten å skape refleksjon rundt begrepet **minoritetsstress**. Minoritetsstress kan beskrives som en belastning vi kan kjenne på hvis vi har en eller flere minoritetsmarkører i en gitt kontekst. Eksempler på minoritetsmarkører i Norge kan være hudfarge og klesdrakt. Minoritetsstress kan være at vi opplever negative reaksjoner, en redsel for at negative reaksjoner kan oppstå eller skam og vonde følelser knyttet til hvordan vi ser på vår egen identitet.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvordan tror du Fatima og moren opplevde situasjonen?
- Kan situasjonen tolkes på en annen måte?

Her kan det være flere tolkninger. En tolkning kan være at vekteren mistenkeliggjorde Fatima og moren, mens en annen tolkning kan være at vekteren fulgte med på alle kundene og ikke dem spesielt. Det er viktig å anerkjenne opplevelsen av stereotypisering og være bevisst på minoritetsstresset det kan medføre.

Ønsker du å lese mer om minoritetsstress, se her:

https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf

Bilde 16 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Jakob opplever ofte at vennene hans sier nedlatende ting om folk med rom-bakgrunn, selv om de vet at han er rom. De pleier å feie det bort: «Du er jo ikke sånn, Jakob! Du er annerledes.»

Hva tenker du om kommentaren til vennene?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her er hensikten å skape refleksjon rundt stereotypier og fordommer og hvordan man med utgangspunkt i en generalisert forestilling (hvordan man tror folk er) plasserer mennesker i grupper, særlig de menneskene man ikke kjenner.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hva tenker du at de mener når de sier at Jakob er annerledes?
- Hvilke stereotypier og fordommer kan eventuelt ligge til grunn for vennenes meninger?
- Hvordan kan dette oppleves for Jakob?

I Norge og i offentlige dokumenter brukes begrepet «rom» som offentlig betegnelse for folkegruppen som tidligere ble referert til som «sigøynere». Mange med rom-bakgrunn opplever hat-prat, fordommer og er særlig utsatt for diskriminering i yrkeslivet og på boligmarkedet. Norske rom har status som nasjonal minoritet. Denne statusen ble gitt på bakgrunn av gruppens historiske tilknytning til landet. Anerkjennelsen kom delvis som oppreisning for tidligere tiders assimileringspress, overgrep og diskriminering. Denne posisjonen har avklart deres politiske og juridiske grunnlag som minoritetsgruppe. Rom som kommer fra andre geografiske områder, f.eks. som flyktninger fra Baltikum, lever som separate familier integrert i det norske samfunnet, og definerer seg ikke inn i den nasjonale minoritetsgruppen. Norske rom utgjør dermed bare en del av den rombefolkningen som i dag befinner seg i landet (Kilde:

<https://www.hlsenteret.no/undervisning/kunnskapsbasen/livssyn/minoriteter/norske-rom/norske-rom->

Bilde 17 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

I gjennomsnitt inneholder **hver fjerde** Facebook-kommentar som omhandler samisk **tematikk negative holdninger og stereotypier**. Mange av disse kommentarene er skrevet av personer som mener samer har særrettigheter som går på bekostning av både majoritetsbefolkningen og andre minoritetsgrupper.

Hva tror du er årsaken til at det er så mange negative holdninger og stereotypier rundt samer?

Dialogkort

Amnesty 2023.

Hensikten med kortet:

Dette kortet er med å belyse hvordan samer i dag møter på mange fordommer og stereotypier, og der mange av de negative holdningene har sammenheng med deres særrettigheter som urfolk. Det finnes mange, og til dels motstridende, stereotypier om samene i kommentarfeltene. På den ene siden skrives det blant annet at samer hindrer fremskritt og moderne utvikling og det vises til konflikter som omhandler reinbeiteområder. På den andre siden er det stereotypier og fordommer som går på at samene er blitt «for norske», fordi de bor i byer og lever moderne liv, og derfor ikke lenger kan være urfolk. Her er det også viktig å sikre at elevene har en del forkunnskap om samene. Det samiske samfunnet er mangfoldig og variert, med store språklige, kulturelle og næringsmessige forskjeller. Norske myndigheter gjennomførte en fornorskningsspolitikk overfor samene som hadde til hensikt å assimilere dem inn i det norske samfunnet, og samene har gjennom tidene opplevd mye rasisme og diskriminering (Kilde: <https://www.bufdir.no/nasak/samisk-kultur-historie-og-befolkning>)

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- På hvilke måter kan vi utfordre stereotypier og misoppfatninger om samer i offentligheten?
- Hvordan tror du disse negative holdningene påvirker samers opplevelse av tilhørighet og trygghet i samfunnet?
- Hvorfor tror du så mange ytrer seg negativt på nett?

Kortet er basert på denne rapporten: https://amnesty.no/sites/default/files/202309/2023-0914_Negative%20holdninger%20og%20stereotypier%20om%20samer%20pa%CC%8A%20Facebook_final.pdf og viser til datainnsamling gjort mellom 2019-2023.

Bilde 18 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Demba er født i Norge og har foreldre fra Senegal.
Klassen har kahoot om hovedsteder og det kommer et spørsmål om hva som er hovedstaden i Somalia. "Det vet sikkert Demba", sier en av elevene og ler.

Hvordan tror du Demba kan ha opplevd denne kommentaren?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her får elevene mulighet til å reflektere rundt hvordan unge med foreldre med innvandrerbakgrunn kan oppleve å bli **kategorisert** inn i grupper man ikke kjenner tilhørighet til, basert på **minoritetsmarkører** som for eksempel hudfarge.

Vi har alle identitetsmarkører (jente, gutt, skeiv, ung, gammel) og vi kan alle være bærere av minoritetsmarkører avhengig av konteksten vi befinner oss i. Minoritetsmarkører er ikke noe en alltid kan velge å ta av eller på. En minoritetsmarkør kan for eksempel være karakteristikk eller kjennetegn ved utseende. Eksempler på minoritetsmarkører i Norge kan være hudfarge og klesdrakt.

Du kan lese mer om minoritetsmarkører her:

https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvilke tanker gjør du deg om medelevens kommentar?
- Hva tror du eleven mente med denne uttalelsen?

Bilde 19 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Hensikten med kortet:

Dette kortet skal belyse at uttalelser og spørsmål kan oppleves annerledes enn hva avsender kanskje i utgangspunktet hadde som hensikt. Målet er å bevisstgjøre elevene om at enkelte uttalelser kan oppleves krenkende eller fornærmende. Hva som oppleves som «innenfor å si» i en samtale vil også avhenge av kontekst og variere fra person til person.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Har du hørt, sagt eller opplevd slike spørsmål?
- Hvorfor tror du folk stiller slike spørsmål?
- Hvordan ville du reagert hvis du hørte spørsmål som dette?
- Spiller konteksten spørsmålene stilles i noen rolle for om de oppfattes krenkende? Sett gjerne ord på eventuelt hvorfor.

Bilde 20 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

4 av 10 kunne ikke tenke seg å ha rom som nabo.

Hvilke tanker gjør du deg om statistikken ovenfor?

Dialogkort

©BUFDIR 2020

Hensikten med kortet:

Her introduseres elevene til statistikk som sier noe om situasjonen for mange rom i Norge. Hensikten er å gi elevene et innblikk i fordommer og rasisme.

I Norge og i offentlige dokumenter brukes begrepet «rom» som offentlig betegnelse for folkegruppen som tidligere ble referert til som «sigøynere». Mange med rom-bakgrunn opplever hat-prat, fordommer og er særlig utsatt for diskriminering i yrkeslivet og på boligmarkedet. Norske rom har status som nasjonal minoritet. Denne statusen ble gitt på bakgrunn av gruppens historiske tilknytning til landet. Anerkjennelsen kom delvis som oppreisning for tidligere tiders assimileringsspress, overgrep og diskriminering. Denne posisjonen har avklart deres politiske og juridiske grunnlag som minoritetsgruppe. Rom som kommer fra andre geografiske områder, f.eks. som flyktninger fra Baltikum, lever som separate familier integrert i det norske samfunnet, og definerer seg ikke inn i den nasjonale minoritetsgruppen. Norske rom utgjør dermed bare en del av den rombefolkningen som i dag befinner seg i landet (Kilde:

<https://www.hlsenteret.no/undervisning/kunnskapsbasen/livssyn/minoriteter/norske-rom/norske-rom->)

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Blir du overrasket over statistikken. Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan kan vi endre statistikken?

Tallene fra bildet er hentet fra: <https://cms.buudir.no/siteassets/rapporter/arsrapport-buudir-2020.pdf>.

Bilde 21 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Samuel går i 9. trinn. På vei ut av friminuttet driver han og klassekameraten og tuller med hverandre. Samuel gir kompisen et lite dytt, og kompisen snubler inn i pulten.

Kompisen: «*Au, n****. Det var skikkelig vondt*»
Samuel: «*...wow, serr?*»
Kompisen: «*Jeg bare kødde da*»

Hva tenker du om at kompisen bruker n** ordet?**

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Dette kortet skal skape refleksjon rundt bruk av **rasistiske** ord og uttrykk og hvordan rasistiske uttalelser kan «normaliseres» gjennom spøk.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvordan ville du reagert om du overhørte en slik samtale?
- Hva annet kunne kompisen ha svart når Samuel reagerer på ordbruken til kompisen?
- Spiller det noen rolle hvem det er som spøker med slike ord?

Hvordan skal en egentlig forholde seg til n**** ordet?

N-ordet brukes ofte blant unge, og ordet er knyttet til en vond tid i vår historie som handler om undertrykkelse og tortur. «Det å bruke ord som definerer mennesker etter hudfarge kan kategoriseres som rasisme. Dette gjelder uavhengig av både avsender og mottakers egen hudfarge. Ofte kan det være nyttig å spørre seg selv om hvorfor det i det hele tatt er nødvendig å referere til noens hudfarge. Når det kommer til hvorvidt det er greit at noen bruker n-ordet, mens det ikke er greit at andre bruker det, er det en helt annen diskusjon. Mottakeren er den som må få lov til å definere hvordan ordet skal forstås, ikke avsenderen. Det vil si at hvis man bruker et ord om seg selv er det lite sannsynlig at man finner det diskriminerende eller hatefullt. Det blir noe helt annet når andre bruker det samme ordet om en selv. Mange er av den oppfatning at dette er ord som uansett ikke har noen plass i et moderne språk samme hvem som sier dem. Siden svært mange vil bli støtt dersom du bruker slike ord, er det en grei regel å ikke gjøre det.» (Kilde: <https://antirasistisk.no/hva-er-greia-med-n-ordet/>) Du kan også lese mer her på s.18:

https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/ReddBarna_RasismeErOveralt_rapport-2024.pdf

Bilde 22 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

“—
Jeg har melaninrik hud og før opplevde jeg
å få stygge blikk daglig. I frykt for å
oppleve rasisme og diskriminering, har jeg
begynt å gå med et synlig kors. —”

Hva tenker du om dette valget?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her er hensikten å skape refleksjon rundt **stereotypier** og **fordommer** og hvordan man med utgangspunkt i en generalisert forestilling (hvordan man tror folk er) plasserer mennesker i grupper, særlig de menneskene man ikke kjenner.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvordan tror du det oppleves for personen å gjøre denne tilpasningen?
- Tror du personen opplevde økt trygget ved å gå med et synlig kors?
- Hvilken rolle kunne andre religiøse symboler som en davidstjerne, en hijab eller en turban ha spilt i en lignende situasjon?
- Ville det hatt positive innvirkninger eller ville det ført til flere blikk?

Dette er en historie hentet fra virkeligheten (Kilde: Amnesty Norge). Personen opplever **minoritetsstress**, noe som kan beskrives som en belastning vi kan kjenne på hvis vi har en eller flere minoritetsmarkører i en gitt kontekst. **Minoritetsmarkører** er ikke noe en alltid kan velge å ta av eller på. En minoritetsmarkør kan for eksempel være karakteristikk eller kjennetegn ved utseende, og eksempler på minoritetsmarkører i Norge kan være hudfarge og klesdrakt. Minoritetsstress kan være at vi opplever negative reaksjoner, en redsel for at negative reaksjoner kan oppstå eller skam og vonde følelser knyttet til hvordan vi ser på vår egen identitet. Ønsker du å lese mer om minoritetsstress eller minoritetsmarkører, se her: https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf

Personen opplevde å få færre blikk ved bruk av et synlig kors - både fra etnisk norske og personer med minoritetsbakgrunn. Du kan vurdere å informere om dette enten før eller etter deltakerne har reflektert over historien.

Bilde 23 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

KONGERIKET NORGES GRUNNLOV
Paragraf §108

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Hvorfor tror du det finnes en grunnlovsparagraf som handler om samers rettigheter?

Dialogkort

@lovdata

Hensikten med kortet:

Hensikten med dette kortet er å skape økt bevissthet om at samer i dag har spesielle rettigheter som urfolk. Grunnlovsparagrafen sikrer samer retten til et eget folkevalgt råd (sametinget), retten til konsultasjon dersom noe skjer som påvirker deres folkegruppes kultur eller samfunnsliv spesielt, og retten til å kunne bruke sitt eget språk. Bestemmelsen ble tatt inn i grunnloven i 1988 (Kilde: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>).

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hva tror du denne loven innebærer i praksis?
- Hvordan ville det vært for samer uten en slik lov?
- Er disse rettighetene ulike noen av rettighetene som majoritetsbefolkningen i Norge har?

Fornorskningspolitikken som norske myndigheter utførte fra ca. 1850 og rundt 100 år frem i tid, handlet om å assimilere samene i den norske majoritetskulturen. Den diskriminerende behandlingen samene ble utsatt for, har gitt store langvarige konsekvenser for samers språk, kultur og identitet.

Les mer her: <https://samiskeveivisere.no/wp-content/uploads/2019/05/3-2005-fornorskning-av-samene-henry-minde.pdf>

Bilde 24 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

«Aisha» er en kvinne med iransk opphav, født og oppvokst i Lillehammer. Hun deltar på et arrangement på det lokale biblioteket, og en fremmed kvinne forteller henne hvor god norsk uttale hun har.

Hvordan kan Aisha ha oppfattet denne kommentaren?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her får elevene mulighet til å sette seg inn i en situasjon hvor omstendighetene, og avsenders intensjon, avgjør om diskriminering eller rasisme har skjedd. For mange kan dette være en vanskelig oppgave fordi de trolig ikke har opplevd å være på mottakersiden av rasisme og diskriminering. Mottaker kan oppfatte en kommentar annerledes enn hva avsender egentlig mente. Her kan elevene forsøke å sette seg inn i hvordan Aisha opplevde dette.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvordan kan handlingen til avsender oppfattes av mottakeren?
- Hvorfor tror du at denne situasjonen kan tolkes som diskriminerende for noen?
- Hva tror du den fremmede kvinnen baserer sine fordommer på?

Bilde 25 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

“ En politimann sa til meg 'Det er ikke mange som deg som har rent rulleblad'. ”

Hva kan politimannen ha ment med denne kommentaren?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her er hensikten er å skape refleksjon rundt stereotypier og fordommer og hvordan man med utgangspunkt i en generalisert forestilling (hvordan man antar folk er) plasserer mennesker i grupper, særlig de menneskene man ikke kjenner. Derimot, med de menneskene man kjenner godt, ser man gjerne kompleksiteten. Noe som gjør det mer utfordrende å plassere mennesker i en gruppe.

Dette er en historie som er hentet fra virkeligheten (Kilde: <https://antirasistisk.no/takk/>).

Ved å vise til ekte opplevelser kan dette være med på å gjøre tematikken enda mer realistisk for elevene.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvordan kan denne uttalelsen tolkes på flere måter?
- Hva tror du politimannen mener med «mange som deg»?
- Hva tenker du om at en blir gjort til en representant for en gruppe?

Vi har alle identitetsmarkører (jente, gutt, skeiv, ung, gammel) og vi kan alle være bærere av minoritetsmarkører avhengig av konteksten vi er i. Minoritetsmarkører er ikke noe en alltid kan velge å ta av eller på. En minoritetsmarkør kan for eksempel være karakteristikk eller kjennetegn ved utseende. Eksempler på minoritetsmarkører i Norge kan være hudfarge og klesdrakt.

Ønsker du å lese mer om minoritetsmarkører, se her:

https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf

Bilde 26 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Siden 1999 har jøder, romanifolk, romfolk, kvener og skogfinner i Norge hatt status som *nasjonale minoriteter*. I Norge gis denne statusen til folkegrupper med langvarig tilknytning til landet, og som ofte historisk har blitt utsatt for diskriminering eller undertrykkelse.

Hva tror du er målet med å gi enkelte folkegrupper en slik status?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

I 1999 sluttet Norge seg til Europarådets rammekonvensjon for beskyttelsen av nasjonale minoriteter. Selv om det ikke finnes en entydig definisjon av nasjonale minoriteter blant europeiske land, har nasjonale minoriteter som regel til felles at de har vært i landet over en lang periode. På grunn av den historiske tilknytningen skiller nasjonale minoriteter seg fra andre etniske minoriteter som har innvandret i nyere tid (Kilde:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtspalte/europaradets-rammekonvensjon/id86935/>)

Ved å gi folkegrupper en slik status signaliserer Norge at dette er grupper som har en tilknytning til landet – og er et tydelig grep for å motvirke negative syn og holdninger.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hvorfor tror dere at Europarådet har laget et slikt rammeverk for å beskytte nasjonale minoriteter?
- Hva vet du om disse minoritetenes historiske tilknytning til Norge?
- De av oss som er fra disse folkegruppene velger selv om de ønsker å identifisere seg selv som en nasjonal minoritet eller som en del av majoriteten. Har du noen tanker om hvorfor det er slikt?

Ønsker du mer informasjon om nasjonale minoriteter, se dialogkort nummer: 16, 20 og 28.

Bilde 27 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Hensikten med kortet:

Dette kortet viser at uttalelser og spørsmål kan oppleves annerledes enn hva avsender muligens hadde som hensikt. Målet er å bevisstgjøre elevene om at enkelte uttalelser kan oppleves krenkende eller fornærmende. Hva som oppleves som «innenfor å si» i en samtale vil også avhenge av kontekst og variere fra person til person.

Oppfølgingsspørsmål:

- Oppfatter du spørsmålene som krenkende eller uskyldig nysgjerrige?
- Hvorfor tror du folk stiller slike spørsmål?
- Hvordan ville du reagert hvis du hørte spørsmål som dette?
- Spiller konteksten spørsmålene stilles i noen rolle for om de oppfattes krenkende? Hvis du mener det – forklar hvorfor.

Bilde 28 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Visste du at i Grunnloven av 1814 var det bestemt at jøder ikke hadde adgang til riket? Det var på Henrik Wergelands initiativ at bestemmelsen ble opphevet i 1851.

Hvorfor tror dere jøder ikke fikk adgang til Norge i denne perioden?

Dialogkort

©Bank 2019

Hensikten med kortet:

Her får elevene mulighet til å reflektere rundt hvordan synet på jødene har vært i Norge. Dette utsagnet viser til den første systematisk rasistiske loven i Norge (etter frigjøringen i 1814). I dag har jøder i Norge status som nasjonal minoritet. De er én av Norges fem nasjonale minoriteter som alle fikk denne statusen vedtatt i 1998. Det finnes ingen tydelig internasjonal definisjon av hva en nasjonal minoritet er. I Norge regnes nasjonale minoriteter som grupper med lang historisk tilknytning til landet. Utestengingen av jødene kom til som en følge av politisk, sosialt og økonomisk funderte fordommer. Det ble argumentert med at jødene var grådige, for mektige, for dyktige innen handel, at deres mål var verdensherredømme og at deres tro ikke lot seg forene med Grunnloven. (Kilde: [https://snl.no/J%C3%B8denes historie i Norge](https://snl.no/J%C3%B8denes_historie_i_Norge))

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hva lå til grunn for en slik lov tror dere?
- Tror du jødene rettigheter er bedre i Norge i dag?
- Hvorfor tror dere jøder regnes som en nasjonal minoritet i Norge?
- Er det andre minoriteter som opplever rasisme i Norge i dag?

Bilde 29 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

“ —
| Jeg fikk en skriftlig tilbakemelding fra en
| professor som mente at jeg hadde et
| handicap som utenlandsk. — ”

Hva tror du professoren mente med denne tilbakemeldingen?

Dialogkort

Hensikten med kortet:

Her beskrives en situasjon mellom en student og en professor. Her får elevene en mulighet til å reflektere rundt avsenderens bedømming av personens faglige forutsetninger basert på etnisitet. Dette er en historie som er hentet fra virkeligheten (kilde: <https://antirasistisk.no/takk/>). Ved å vise til ekte opplevelser kan dette være med å gjøre tematikken enda mer realistisk for elevene, og på samme tid skape enda bedre forståelse for menneskene som har slike opplevelser.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Er dette en rasistisk eller diskriminerende handling?
- Hvilke tanker ville du gjort deg om du fikk denne tilbakemeldingen på en oppgave?
- Hvilke stereotypier eller fordommer kan ligge til grunn for en slik tilbakemelding?

Bilde 30 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

“—
Uvitenhet og fordommer er forutsetningen for propaganda.
Vår visjon er derfor å møte uvitenhet med kunnskap,
fordommer med toleranse og ekskluderte mennesker med
generøsitet. Rasisme kan og vil bli tilintetgjort.
—”

– Kofi Annan, FNs tidligere generalsekretær
(norsk oversettelse)

Hvordan tolker du dette utsagnet?

Dialogkort

UN

Hensikten med kortet:

Her blir elevene presentert for tre helt sentrale tiltak for å forebygge av rasisme. Henvis gjerne til Kofi Annan og hans arbeid for antirasisme. Ifølge han skal man møte:

1. Uvitenhet med kunnskap
2. Fordommer med toleranse
3. Ekskluderte mennesker med generøsitet

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hva tenker du om de tre tiltakene?
- Tror du det er mulig å realisere Kofi Annans visjon om en rasismefri verden?
- Hvorfor tror du at han foreslår kunnskap, toleranse og generøsitet som tiltak for en rasismefri verden?
- Kjenner du til noen tiltak for antirasisme i ditt nærområde?

Sitatet over er hentet fra: <https://press.un.org/en/1999/19990316.sgsm6927.html>

Bilde 31 - Gjennomføring av dialogaktiviteten

Hensikten med kortet:

Dette er påstanden dere startet dialogaktiviteten med. Påstanden er ment å fremme forståelsen av at rasisme eksisterer på ulike nivåer, og hvorfor det er viktig å bekjempe dette. Når påstanden kommer igjen mot slutten av dialogøvelsen, åpnes det opp for at elevene har vært i en prosess og kan ha endret sin oppfatning til påstanden. Hensikten er å undersøke hvilke refleksjoner elevene gjør seg nå.

Målet for elevene er at de gjennom dialogen skal reflektere rundt og få økt innsikt i:

Hva rasisme er

Hvilke grupper som er utsatt

Hvordan man kan forebygge rasisme og fordommer i egen krets

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Har du endret mening? Hva er årsaken til at du har endret mening?
- Er ditt syn blitt forsterket? Eller svekket?
- Gi rom for ulike perspektiver og innspill.

Vis gjerne tilbake til dialogkortet med sitat fra Kofi Annan om å forebygge rasisme.

Bilde 32 - Oppsummering og veien videre

UNICEFs U-RAPPORT VISER AT

57% av de som ble utsatt for rasisme opplevde det på *skolen*

68% av de som ble utsatt for rasisme fikk ikke *hjelp* da det skjedde

Hva kan du gjøre for å forebygge og hindre rasisme og diskriminering?

@UNICEF 2022

AMNESTY INTERNATIONAL

Arbeidsform: individuelt, par eller plenum

Avsluttende refleksjoner.

- Dette kortet skal oppsummere dialogen og er avgjørende for å nå målet med aktiviteten og skal derfor presenteres sist. Les spørsmålet høyt. Gi elevene tid til å reflektere over spørsmålet, enten alene eller med sidemannen, og la alle deltakerne få mulighet til å svare i plenum.
- Hva kan du/ vi gjøre for å forebygge negative fordommer, rasisme og diskriminering i vår klasse? På skolen? I nærmiljøet? I «verden»?

For at elevene skal avslutte aktiviteten med en følelse av at de kan gjøre en forskjell i sin egen hverdag, er det viktig å snakke om veien videre. De har allerede begynt å bidra i klassen og på skolen med å gjennomføre Human Rights Dialogue. Videre kan de for eksempel engasjere seg i organisasjoner og ungdomspartier som jobber mot fordommer, rasisme og diskriminering.

Tallene er hentet fra: <https://www.unicef.no/sites/default/files/inline-images/daCZWFxQ9vRhloYsE4Z7E1oglr9cybeHeLpo1sQXNXo2SnFJlq.pdf>

Bilde 33 - Oppsummering og veien videre

Elevene eller gruppene vil dele sine oppsummerende refleksjoner i plenum

Etter at elevene har oppsummert sine tanker så kan lærer trekke fram noen stikkord/ tanker som har blitt nevnt ofte i løpet av dialogen.

Har du valgt en av de alternative metodene som presenteres i håndboken kan oppsummeringen tilpasses den øvelsen du har valgt. I stedet for å svare på påstanden kan gruppene da eventuelt ha en presentasjon av tankekart eller presentere de poengene de har notert underveis.

Forslag til oppfølgingsspørsmål:

- Hva gjorde mest inntrykk under øvelsen?
- Er du mer bevisst over egne holdninger og verdier nå?
- Hva er det viktigste du tar med deg videre fra denne timen?

Bilde 34 - Oppsummering og veien videre

• Si ifra når du ser rasisme eller diskriminering!

• Lær deg mer om temaet her: <https://amnesty.no/rasisme> - eller følg QR-koden

• Bli med i en organisasjon som jobber mot rasisme og diskriminering

• Du kan rapportere rasistiske hendelser til www.antirasistisksentner.no

TIL LÆRER: NYTTIGE LENKER OG TELEFONNUMRE

Her finner du kontaktinformasjon til ulike instanser som du kan videreformidle til deltagere dersom du ser behovet for det. Du kan også oppfordre til å ta kontakt med helsesykepleier på skolen eller kontaktlærer.

Ungdomstelefonen:

Gratis tilbud til unge som trenger noen å snakke med om seksualitet, kjønn, identitet, følelser, forelskelse, aktivitetstilbud eller sikrere sex.

Tlf: 400 00 777.

Likestillings- og diskrimineringsombudet:

Gratis veiledning til alle som har spørsmål om diskriminering. Gir veiledning om regelverk, gir innspill til hvordan en kan løse saken på egen hånd eller setter en i kontakt med riktig instans dersom de ikke er de rette til å hjelpe.

Tlf: 23 15 73 00.

Antirasistisk senter:

Meld fra om rasisme og diskriminering

[https://antirasistisk.no/meld-fra-om-rasime/](https://antirasistisk.no/meld-fra-om-rasisme/)

Sidetmedord:

Gratis og døgnåpen tjeneste for ungdommer som trenger noen å snakke med. Lavterskel for å chatte på siden eller ringe for en prat.

Tlf: 116 123.

Helsenorges veiledningstjeneste:

Gratis veiledning knyttet til psykisk helse.

Tlf: 23 32 70 00 – tastevalg 1.

ARBEID MED TEMATIKKEN

Jo mer kjent elevene er med tematikken, jo bedre. Kan elevene se en film eller videoklipp, eller kanskje lese en artikkel i forkant? Når det gjelder etterarbeid, kan de for eksempel lage en presentasjon om menneskerettighetene eller fordype seg i et land eller situasjon der menneskerettighetene ikke har vært respektert. Mulighetene er mange. Konkrete forslag til filmer og litteratur finner du under.

FILMER

- “Do the right thing” (1989).
<https://www.imdb.com/title/tt0097216/>
- “Get out” (2017).
<https://www.imdb.com/title/tt5052448/>
- “They Cloned Tyrone” (2023).
<https://www.imdb.com/title/tt9873892/>
- “When they see us” (2019).
https://www.imdb.com/title/tt7137906/?ref=nv_sr_srg_0
“White Right: Meeting The Enemy” (2017). [“ITV Exposure” White Right: Meeting the Enemy \(TV Episode 2017\) - IMDb](#)

VIDEOKLIPP

- Amnesty Poland (2016). “Look beyond borders: 4-minute experiment”.
<https://www.youtube.com/watch?v=iqGWFSE6bmU>
- David Ikard (2018). [‘The real story of Rosa Parks and why we need to confront myths about black history.’](#)

ARTIKKEL

- Amnesty (2014). [On the Streets of America: Human Rights Abuses in Ferguson \(amnestyusa.org\)](#)
- Amnesty (2015). [‘DEADLY FORCE POLICE USE OF LETHAL FORCE IN THE UNITED STATES’](#)
- Amnesty (2020). [‘Deadly force and police brutality’](#)
- Fafo (2019). [Holdninger til diskriminering, likestilling og hatprat i Norge](#)
- Minotenk (2018). [‘Muslimfiendtlige holdninger i Norge’](#)

BØKER

- David Ikard (2013). ‘Blinded by the Whites (Blacks in the Diaspora)’
- Minotenk (2020). Skal liksom liksom-passet ditt bety noe? Resymé finner du her:
<https://minotenk.no/skal-liksom-liksom-passet-ditt-bety-noe/>

REFERANSER

- Amnesty Norge. (u.å.). *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*.
https://amnesty.no/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwqf20BhBwEiwAt7dtdcojDAourO80zvuslvxLvXlpLTHtzk7Ni_NplZknOrvaxFRmWHXLxoCxxh0QAvD_BwE
- Amnesty. (u.å.). *Diskriminering*. <https://amnesty.no/diskriminering>
- Amnesty Norge. (2018, 2. oktober). *Menneskerettighetene 70 år* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=eEbbqPmqoTk>
- Analyse & tall. (2023). *Negative holdninger og stereotyper på Facebook*. Amnesty International Norge. https://amnesty.no/sites/default/files/2023-09/2023-09-14_Negative%20holdninger%20og%20stereotyper%20om%20samer%20pa%CC%8A%20Facebook_final.pdf
- Antirasistisk Senter. (2020). *Takk!* <https://antirasistisk.no/takk/>
- Banik, V. K. (2019). Jødenes historie i Norge. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/J%C3%B8denes_historie_i_Norge
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020). *Årsrapport 2020*.
<https://cms.buudir.no/siteassets/rapporter/arsrapport-buudir-2020.pdf>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Samisk kultur, historie og befolkning*.
<https://www.buudir.no/nasak/samisk-kultur-historie-og-befolkning>
- De forente nasjoner (FN). (1948). *Verdenserklæringen om menneskerettighetene*.
<https://fn.no/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>
- Engebringtsen, A., & Liden, H. (2023). *Norske rom*. Senter for studier av Holocaust og Livssynsminoriteter. <https://www.hlsenteret.no/undervisning/kunnskapsbasen/livssyn/minoriteter/norske-rom/norske-rom->
- Goldschmidt-Gjerløk, B., Eriksen, K.G., & Jore, M. K. (2022). Undervisning som balansekunst. I B. Goldschmidt-Gjerløk, K.G. Eriksen & M. K Jore (Red.), *Kontroversielle, emosjonelle og sensitive tema i skolen* (s. 13-28). Universitetsforlaget.
- Kleva, A. E., Rackwitz, C., & Steinfjell, R.B. (2024). *Rasisme er overalt. Barn og unges stemmer om fordommer og rasisme*. Redd Barna.
https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/ReddBarna_RasismeErOveralt_rapport-2024.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen/id2570003/>

- Minde, H. (2005). Fornorskning av samene – hvorfor, hvordan og hvilke følger? *Samiske veivisere*. <https://samiskeveivisere.no/wp-content/uploads/2019/05/3-2005-fornorskning-av-samene-henry-minde.pdf>
- Nair, R. D. & Sand, K. (2024). *Erfaringer med minoritetsstress* (2024:00465). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf
- Norges Institusjon for menneskerettigheter. (2023). *Stille i møte med hets. En rapport om tilskuerintervensjon i Norge*. <https://www.stillhetsarer.no/rapport>
- Regjeringen. (2020, 1. april). *Europarådets rammekonvensjon*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtpalte/euoparadets-rammekonvensjon/id86935/>
- Sibeko, G. J. & Eriksen, K. G. (2022). Innganger til en antirasistisk undervisning. I B. Goldschmidt-Gjerløw, K.G. Eriksen & M. K Jore (Red.), *Kontroversielle, emosjonelle og sensitive tema i skolen* (s. 33-48). Universitetsforlaget.
- Skorgen, T., Ikdahl, I & Berg-Nordlie, M. (2023). Rasisme. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/rasism>
- Sørensen, V. B. (u.å.). *Hva er greia med n-ordet?* Antirasistisk Senter. <https://antirasistisk.no/hva-er-greia-med-n-ordet/>
- UNICEF. (2022). *Hva mener barn og unge om rasisme?* https://www.unicef.no/sites/default/files/inlineimages/daCZWFxQ9vRhloYsE4Z7E1o_glr9cybeHeLpo1sQXNXo2SnFJlq.pdf
- United Nations. (1999, March 16). *Secretary-General says "Education is key to development" in message on international education conference*. [Pres Release] <https://press.un.org/en/1999/19990316.sgsm6927.html>

**UNDERVISNINGSMATERIALET FINNER DU
OGSÅ HER:**

*Ønsker du kontakt med Amnesty om dette eller
liknende undervisningsopplegg? Kontakt oss på
opplaering@amnesty.no*